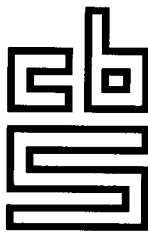

Conjunctuurbericht

Productie

De industriële bedrijvigheid was, na seizoencorrectie, in april 2% groter dan in maart. In de eerste vier maanden van dit jaar was het productievolume ruim 1% groter dan in het overeenkomstige tijdvak van 1991. Deze toename ligt in dezelfde orde van grootte als die over 1991 als geheel. Achter dit groeicijfer voor 1991 gaat evenwel een uiteenlopende ontwikkeling in de loop van dat jaar schuil. In het eerste kwartaal deed zich nog een groei voor van 3%. In het tweede en derde kwartaal nam de groei af, terwijl de bedrijvigheid in het vierde trimester daalde. De trendmatige groeivertraging in de volume-ontwikkeling van de industriële productie wordt met de meest recente cijfers niet voortgezet. De ontwikkeling van de industriële productie kan worden geïllustreerd met de weergave van de procentuele jaar-mutatatie van het voortschrijdende twaalfmaandsgemiddelde. Dit gemid-

delde is in figuur 1 steeds geplaatst aan het einde van het tijdvak. In de laatste tien jaar hebben zich drie periodes met groeivertragingen voorgedaan. Het volume van de industriële productie nam in die periode met 30% toe.

Consumentenvertrouwen

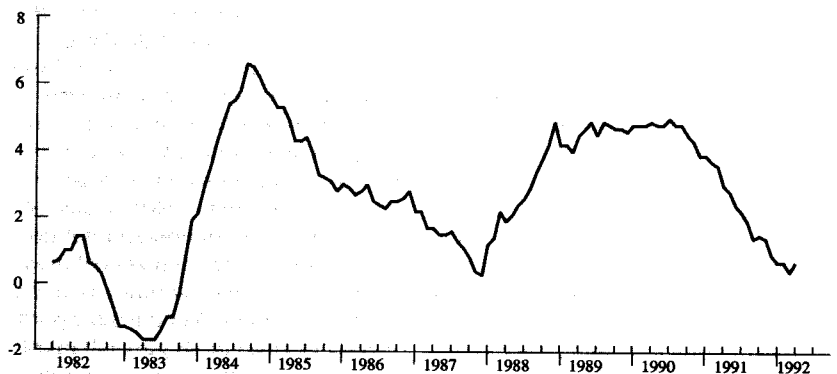
Volgens het *Consumenten Conjunctuuronderzoek* is het vertrouwen van de consument in de ontwikkeling van de economie in juni ten opzichte van mei gestegen, zie figuur 2. Op de vijf vragen die aan de index van het consumentenvertrouwen ten grondslag liggen, werden per saldo 10% meer negatieve dan positieve antwoorden gegeven. Na mei 1991 is de beoordeling niet meer zo gunstig geweest. In mei 1992 overtroffen de negatieve antwoorden de positieve met 14%. Ook in mei werd reeds een verbetering

van de index waargenomen (ten opzichte van april). In juni werden met name de twee vragen over de algemeen economische situatie minder negatief beantwoord. Uit deze twee vragen resulteert de index van het economische klimaat. De beantwoording van de twee vragen naar de eigen financiële situatie en de vraag of de consumenten de tijd gunstig achten om grote aankopen te doen, leverde in juni een duidelijk positiever saldo op dan in mei. De beantwoording van deze drie vragen wordt samengevat met de index van de koopbereidheid.

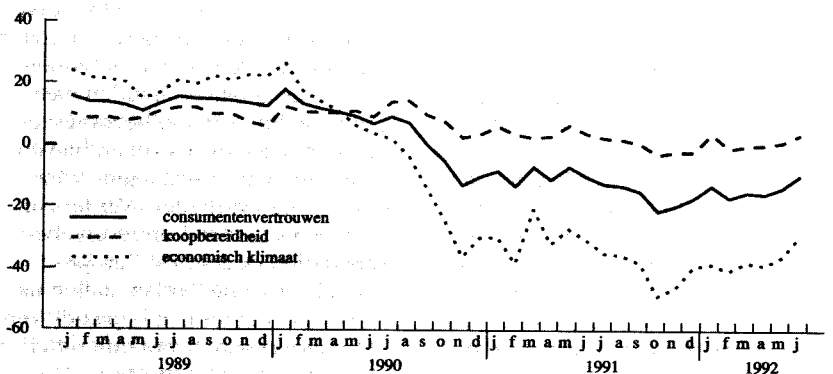
Werkloosheid

Het aantal geregistreerde werklozen bedroeg in de periode maart-mei 1992 gemiddeld 299 duizend, zie figuur 3. Dit is 21 duizend lager dan in de overeenkomstige periode van 1991. Het cijfer duidt op een voortgezette daling van het aantal geregistreerde werklozen in een wat lager tempo dan in 1988-1991. In 1989 was de geregistreerde werkloosheid gemiddeld 43 duizend lager dan een jaar eerder. De daling in 1990 lag in dezelfde orde van grootte. In 1991 was het gemiddelde niveau 27 duizend lager dan in 1990.

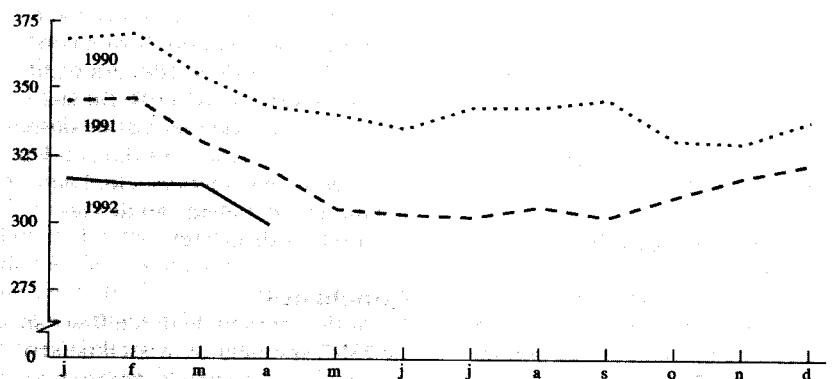
Figuur 1. Productie industrie, volume, procentuele jaar-mutatatie van het voortschrijdend 12-maandsgemiddelde

Figuur 2. Consumentenvertrouwen, saldo van positieve en negatieve antwoorden in % van het totaal

Figuur 3. Geregistreerde werklozen, driemaandsgemiddelden (x duizend)

Buitenland

Beoordeling orderpositie

Het oordeel van de Nederlandse ondernemers in de industrie over hun orderpositie is in de eerste drie maanden van dit jaar nauwelijks gewijzigd. Dit oordeel kan gezien worden als een indicatie voor de ontwikkeling van de toekomstige industriële productie. Ook in Duitsland (excl. de voormalige DDR) stabiliseerde het oordeel zich in dit tijdvak, nadat het in de loop van 1991 nog vrijwel onafgebroken was verslechterd. In tegenstelling tot de on-

dernemers in Nederland en Duitsland is de beoordeling door hun collega's in het VK en Frankrijk in de loop van 1992 verbeterd, zie figuur 4.

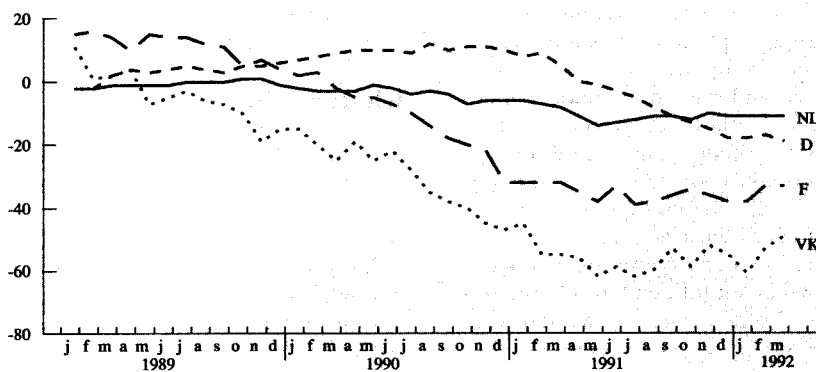
Consumentenvertrouwen

Het vertrouwen van de consumenten in de ontwikkeling van de economie is in Nederland, evenals in Frankrijk, in de eerste maanden van dit jaar iets gestegen na een lichte daling in de tweede helft van vorig jaar. Ook in het VK zijn in deze maanden de consumenten minder pessimistisch geworden, maar in dit land toont het consumentenvertrou-

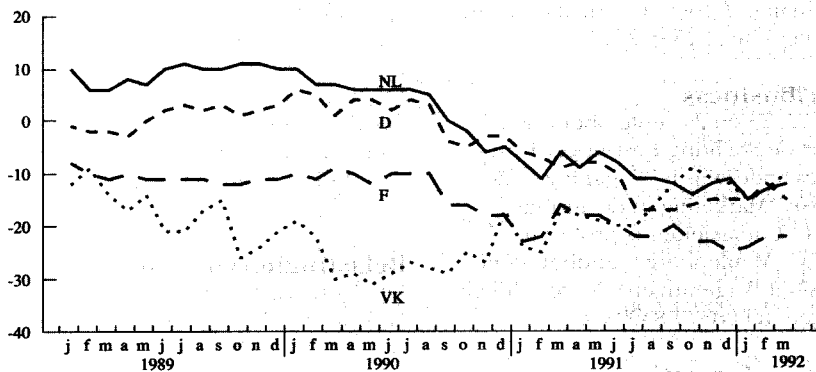
wen al vanaf medio 1990 een stijgende tendens. Met name werden hier de meest recente antwoorden op de vraag naar de ontwikkeling van de economische situatie in de komende twaalf maanden (een onderdeel van het consumentenvertrouwen) positiever. In Duitsland laten de meest recente cijfers een wat aarzelend verloop zien, vanaf medio verleden jaar is een licht stijgende tendens zichtbaar, zie figuur 5.

(N.B. De gegevens zijn door de EG voor seizoeninvloeden gecorrigeerd en wijken voor Nederland mede daarvoor iets af van figuur 2.)

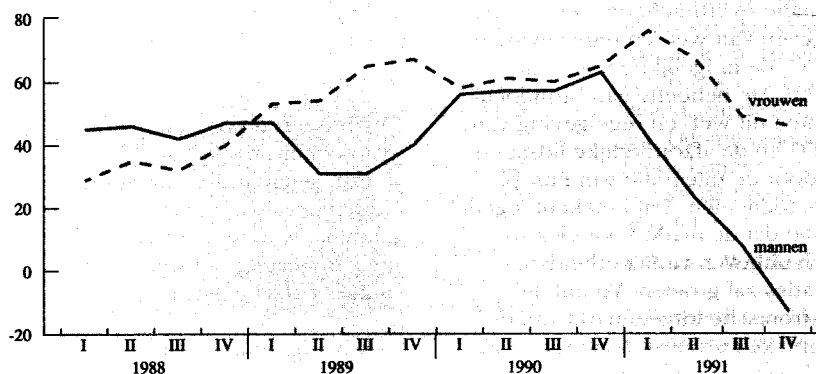
Figuur 4. Beoordeling orderpositie industrie, seizoengecorrigeerd, saldo van positieve en negatieve antwoorden in % van het totaal

Figuur 5. Consumentenvertrouwen, seizoengecorrigeerd, saldo van positieve en negatieve antwoorden in % van het totaal

Figuur 6. Arbeidsvolume werknemers in arbeidsjaren, kwartaalmutaties t.o.v. voorgaand jaar (x duizend)

Vrouwen en betaalde arbeid

In 1991 was de groei van het totale arbeidsvolume van werknemers lager dan in de jaren daarvoor. De werkgelegenheids groei van vrouwen is echter, over het hele jaar gezien, niet afgenomen. Wel lag de groei van het arbeidsvolume van vrouwen in de eerste helft van 1991 hoger dan in de tweede helft. In 1991 bedroeg het arbeidsvolume van werknemers 4776 duizend arbeidsjaren. Dat is 1,6% meer dan in 1990. Van 1987-1990 was de groei gemiddeld 2,2% per jaar. Van de groei met 74 duizend arbeidsjaren vorig jaar had het grootste deel, 60 duizend arbeidsjaren, betrekking op vrouwen. Sinds 1987 nam het totale arbeidsvolume van vrouwen toe met 214 duizend arbeidsjaren (17%) en dat van mannen met 156 duizend (5%). Deze tendens van een toenemende concentratie van de werkgelegenheids groei bij vrouwen werd in de loop van 1991 steeds sterker, zie figuur 6. In het laatste kwartaal van vorig jaar was het arbeidsvolume van mannen zelfs 13 duizend lager dan een jaar eerder terwijl dat bij de vrouwen 46 duizend hoger was. Niettemin was het totale arbeidsvolume van vrouwen (ruim 1,5 miljoen in het laatste kwartaal) nog steeds aanzienlijk kleiner dan dat van mannen (bijna 3,3 miljoen arbeidsjaren). Opvallend is dat al sinds 1987 het bruto looninkomen per uur dat vrouwen gemiddeld verdienen, sneller toeneemt dan dat van mannen. Verleden jaar was de toename 3,8% bij de mannen en 5,2% bij de vrouwen. Desondanks was het gemiddelde uurloon van vrouwen (f 22,28) verleden jaar nog steeds aanzienlijk lager dan dat van mannen (f 30,55).

Deze bijdrage is ontleend aan het *Conjunctuurbericht*, nr. 6-92, dat wordt samengesteld door de hoofdafdeling Nationale Rekeningen van het CBS.